

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور

۲۴. نگاه کلی به فناوری اطلاعات و ارتباطات

اهداف کلان حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات در اسناد و قوانین مرتبط

- سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه در چارچوب سند چشم‌انداز بیست‌ساله، ابلاغی مقام معظم رهبری در بخش «امور فناوری اطلاعات و ارتباطات» دستیابی به چشم‌انداز ذیل را حکم کرده است: «کسب جایگاه برتر منطقه در توسعه دولت الکترونیک در بستر شبکه ملی اطلاعات».
- قانون اجازه تعیین و وصول حق امتیاز فعالیت بخش غیردولتی در زمینه پست و مخابرات، مصوب مورخ ۱۳۹۲/۸/۱۹ مجلس شورای اسلامی بیان می‌دارد: تخصیص ۱۰۰ درصد مبالغ حق الامتیاز و حق‌السهم دولت و جریمه قانونی جبران عدم انجام تعهدات فعالیت‌های ارائه خدمات پستی، مخابراتی، فناوری اطلاعات و صدور مجوز ایجاد شبکه‌های ارتباطات و فناوری اطلاعات به‌منظور صرف در هزینه‌های ردیف‌های مصوب در بودجه‌های سالیانه در امور خدمات زیربنایی ارتباطات و فناوری اطلاعات در مناطق محروم و روستایی و ارائه‌کنندگان خدمات پستی، مخابراتی و فناوری اطلاعات و تأمین هزینه‌های آزادسازی و خصوصی‌سازی و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات.

نمای کلی اعتبارات بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات

فناوری اطلاعات و ارتباطات به‌عنوان یکی از موتورهای محرک توسعه اقتصادی و اجتماعی عصر حاضر به محل رقابت کشورها و میزانی برای سنجش توسعه‌یافتگی کشورها بدل شده است. تکالیف سنگین سند چشم‌انداز (جایگاه اول علم و فناوری منطقه)، برنامه پنجم توسعه (جایگاه دوم دولت الکترونیکی) و سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه با عنوان لزوم کسب جایگاه برتر منطقه در زمینه دولت الکترونیکی در کنار عقب‌ماندگی و فاصله بسیار زیاد حوزه فناوری اطلاعات کشور^۱ با اهداف سند چشم‌انداز و برنامه پنجم یکی از دلایل ضرورت سرمایه‌گذاری در حوزه فناوری اطلاعات است. تصویب قانون اجازه تعیین و وصول حق امتیاز فعالیت بخش غیردولتی در زمینه پست و مخابرات از سوی مجلس شورای اسلامی اقدام حمایتی مجلس از وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات است. در جدول ذیل وضعیت اعتبارات و برنامه‌های حوزه فناوری اطلاعات قابل مشاهده است.

معاونت پژوهش‌های
زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات ارتباطات
و فناوری‌های نوین

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:
۲۸۰۱۴۶۸۲

تاریخ انتشار:
۱۳۹۴/۱۱/۱۲

۱. رجوع شود به گزارش وضعیت ایران در شاخص‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، منتشر شده توسط دفتر مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره ۱۲۶۷۵، آبان‌ماه ۱۳۹۱.

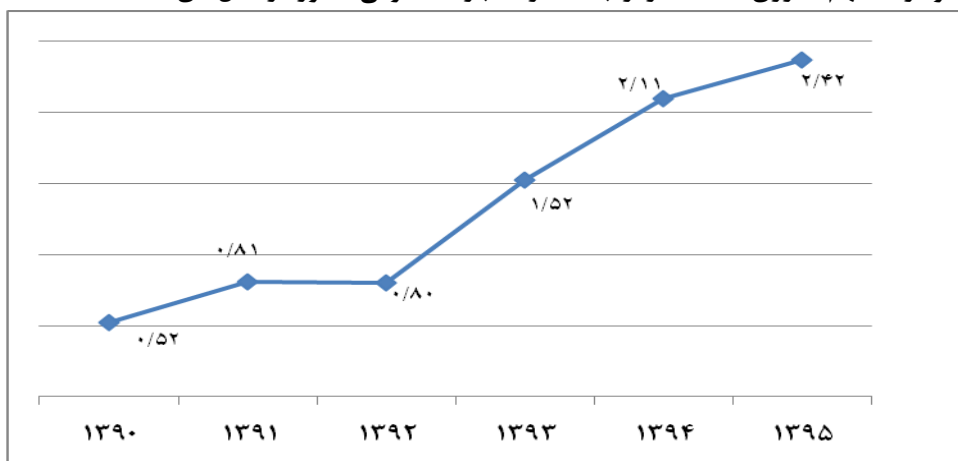
جدول ۱. نمای کلی اعتبارات بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ (میلیارد ریال)

سال	اعتبارات متمرکز (متفرقه) فناوری اطلاعات و ارتباطات	اعتبارات برنامه‌ای فناوری اطلاعات و ارتباطات	جمع اعتبارات فناوری اطلاعات و ارتباطات	اعتبارات بودجه عمومی کل کشور	سهم فناوری اطلاعات و ارتباطات از اعتبارات عمومی (درصد)	درصد رشد اعتبارات فناوری اطلاعات و ارتباطات نسبت به سال پیش
۱۳۹۵	۵۳,۰۹۸	۲۱,۲۴۸	۷۴,۳۴۶	۳,۰۷۳,۸۰۶	۲/۴۲	۲۹
۱۳۹۴	۴۴,۳۴۶	۱۲,۳۶۰	۵۷,۸۰۷	۲,۷۴۴,۱۰۲	۲/۰۹	۶۲
۱۳۹۳	۲۸,۴۶۷	۷,۳۱۲	۳۵,۷۷۹	۲,۳۵۰,۰۸۵	۱/۵۲	۱۳۳
۱۳۹۲	۶,۲۹۳	۹,۰۴۲	۱۵,۳۳۵	۱,۹۲۰,۶۹۰	۰/۸	۱۶
۱۳۹۱	۴,۹۹۵	۸,۲۳۵	۱۳,۲۳۰	۱,۶۴۱,۱۴۶	۰/۸۱	۵۰
۱۳۹۰	۵,۲۷۴	۳,۵۶۷	۸,۸۴۱	۱,۶۹۷,۲۳۵	۰/۵۲	-

مأخذ: ماده واحده و پیوست‌های ۴ و ۵ لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ و قانون بودجه سال ۱۳۹۴ و گزارش‌های مربوط به لایحه بودجه بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات مرکز پژوهش‌ها از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴.

میزان سهم اعتبارات فناوری اطلاعات از کل بودجه عمومی نشانگر میزان توجه به این حوزه نسبت به دیگر حوزه‌های کشور است. نمودار ۱ سهم فناوری اطلاعات و ارتباطات از بودجه عمومی را در ۶ سال اخیر نشان می‌دهد.

نمودار ۱. سهم فناوری اطلاعات و ارتباطات از اعتبارات عمومی کشور در سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۵

مأخذ: ماده واحده و پیوست‌های ۴ و ۵ لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ و قانون بودجه سال ۱۳۹۴ و گزارش‌های بررسی لایحه بودجه: بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ مرکز پژوهش‌های مجلس.

اعتبارات حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات

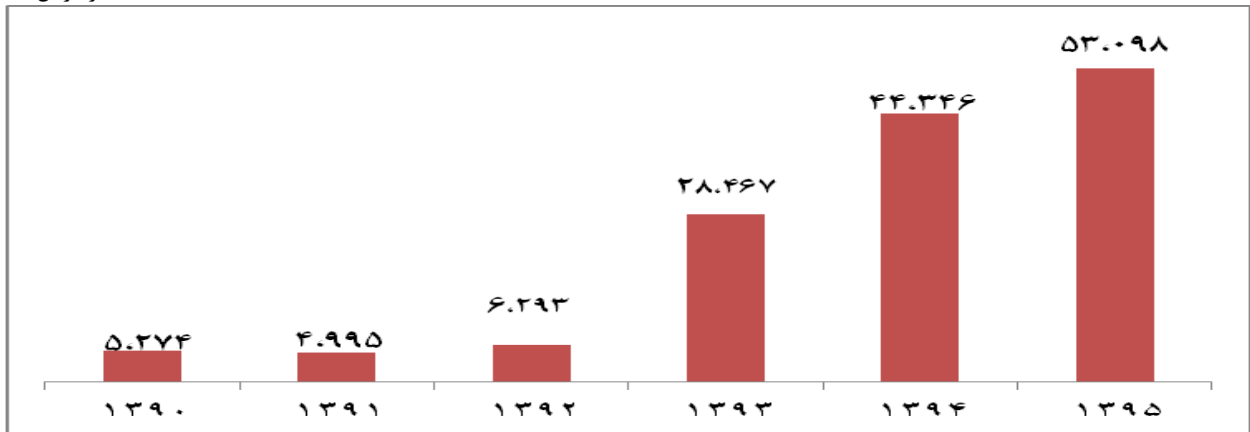
الف) اعتبارات برنامه‌ای

در سال ۱۳۹۵ اعتبارات برنامه‌ای ۱۲,۳۶۰ میلیارد ریالی ۱۳۹۴ با افزایشی ۷۲ درصدی به ۲۱,۲۴۸ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۵ رسیده است. در سال ۱۳۹۵ بیش از ۵۰ درصد از اعتبارات برنامه‌ای کشور در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات صرف ساماندهی به وضع املاک و کاداستر کشور می‌شود.

ب) اعتبارات ردیف‌های متفرقه

اعتبار ردیف‌های متفرقه در لایحه بودجه ۱۳۹۵ نسبت به لایحه بودجه ۱۳۹۴ افزایش ۲۰ درصدی داشته و از رقم ۴۴,۳۴۶ میلیارد ریال به رقم ۵۳,۰۹۸ میلیارد ریال رسیده است. نمودار ۲ میزان اعتبارات مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات در ردیف‌های متفرقه بودجه از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ را به نمایش می‌گذارد.

نمودار ۲. اعتبارات مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات در ردیف‌های متفرقه از قانون بودجه سال ۱۳۹۰ تا لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ (میلیارد ریال)

مأخذ: جدول ۹ ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ و گزارش‌های بررسی لایحه بودجه: بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ مرکز پژوهش‌های مجلس.

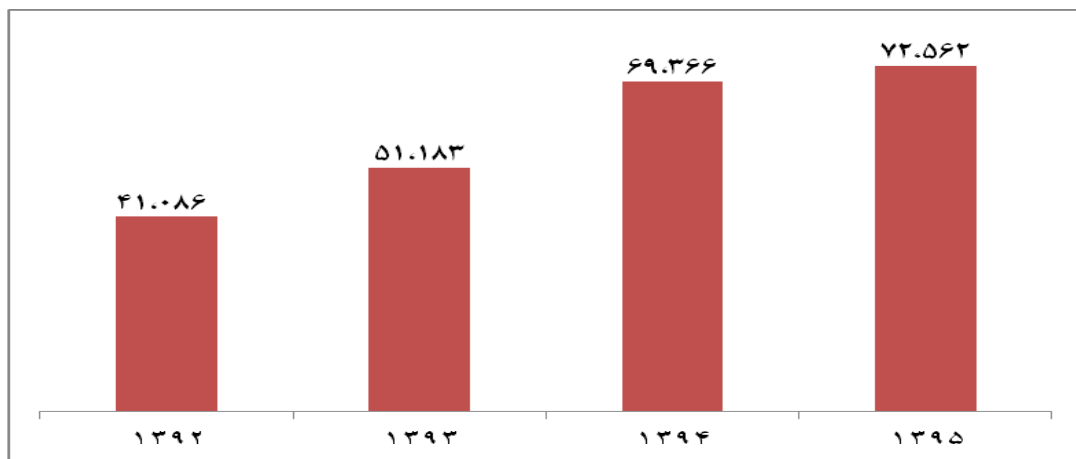
در بودجه سال جاری کل اعتبارات مربوط به مرکز ملی فضای مجازی اعم از اعتبارات برنامه‌ای و متفرقه‌ای بالغ بر ۱۳۳ میلیارد ریال بوده است که نسبت سال قبل حدود ۵ درصد افزایش نشان می‌دهد. در لایحه بودجه ۱۳۹۵ مجموع اعتبارات شبکه ملی اطلاعات با افزایش نزدیک به ۴۴ درصدی مواجه شده است.

درآمدهای بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات

در لایحه بودجه سال ۱۳۹۵، درآمد حاصل از فعالیت‌های مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات، حدود ۷۲،۵۶۲ میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. این رقم نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۴ رشد ۴/۶ درصدی را نشان می‌دهد. همان‌طور که نمودار ۳ نشان می‌دهد درآمد دولت در فعالیت‌های ICT در قانون بودجه سال ۱۳۹۳ بالغ بر ۵۱،۱۸۳ میلیارد ریال پیش‌بینی شده بود که در قانون بودجه سال ۱۳۹۴ با ۳۶ درصد افزایش به ۶۹،۳۶۶ میلیارد رسید، اما در لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ شیب رشد درآمد دولت در این بخش کم شده و به ۴/۶ درصد رسیده است.

نمودار ۳. نمای کلی درآمدهای بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵

(میلیارد ریال)

تمدید طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای برنامه پنجم در لایحه بودجه ۱۳۹۵

تکالیف سنگینی که در قالب سند چشم‌انداز (جایگاه اول علم و فناوری منطقه) و برنامه پنجم توسعه (جایگاه دوم دولت الکترونیکی) که برای حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور منظور شده است، در لایحه بودجه انجام آنها به سال‌هایی فراتر از افق برنامه پنجم توسعه موکول شده‌اند. زیرا تاریخ اتمام بسیاری از طرح‌های عمرانی یا تملک دارایی سرمایه‌ای که بنا بود در سال ۱۳۹۴ به اتمام برسند به سال‌های پس از قانون برنامه پنجم توسعه و حتی تا پایان سال ۱۳۹۹ موکول شده‌اند. بزرگ‌ترین طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای حوزه فاوا در اعتبارات برنامه‌ای طرح جامع مالیاتی است و پس از آن توسعه زیرساخت‌های شبکه ملی اطلاعات و تبدیل فناوری موجود پخش تصاویر صدا و سیما به فناوری پیشرفته (آنالوگ به دیجیتال) قرار دارند. تحقق هر سه این طرح‌ها به پایان سال ۱۳۹۹ موکول شده است.

بودجه شرکت‌ها (بنگاه‌های) دولتی حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات

سود ویژه شرکت‌های دولتی فعال در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات در لایحه سال ۱۳۹۵ نسبت به قانون سال ۱۳۹۴ حدود ۱۳ درصد افزایش یافته است. در میان این شرکت‌ها، سود ویژه ۳ شرکت نسبت به سال گذشته کاهش و ۶ شرکت افزایش یافته است. سود ۱۴ شرکت دولتی حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات در لایحه بودجه سال ۱۳۹۵، تقریباً ۴ درصد از سود کل شرکت‌های دولتی را تشکیل می‌دهند.

بسیاری از شرکت‌های دولتی فعال در بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات، در حوزه‌هایی فعالیت دارند که غیرحاکمیتی بوده و یا بخش خصوصی هم‌اکنون در آنها فعال است و به نوعی رقیب بخش خصوصی به حساب می‌آیند به همین دلیل و براساس قانون سیاست‌های اجرای اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی برخی از این شرکت‌ها در سال‌های گذشته در لیست واگذاری قرار گرفتند که از این میان می‌توان به مرکز گسترش فناوری اطلاعات، شرکت سهامی صنایع الکترونیک شیراز و شرکت قطعات الکترونیک ایران اشاره کرد. اما تاکنون به بخش خصوصی واگذار نشده‌اند و از فهرست شرکت‌های دارای مصوبه واگذاری خارج شده‌اند. واگذاری صحیح این شرکت‌ها به بخش خصوصی سبب کوچک شدن دولت و همچنین افزایش کارآیی و بهره‌وری در این شرکت‌ها خواهد شد.

بودجه و عملکرد بودجه‌ای وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات

مجموع درآمد پیش‌بینی شده در ۹ مورد از ردیف‌های درآمدی وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات در قانون بودجه سال ۱۳۹۳ بالغ بر ۴۰,۶۵۰ میلیارد ریال بود که ۳۶,۱۰۰ میلیارد ریال یا ۸۹ درصد محقق شد. همچنین در ۹ ماهه سال ۱۳۹۴ کمتر از ۳۹ درصد از درآمدهای پیش‌بینی شده در قانون بودجه ۱۳۹۴ محقق شده است. در لایحه بودجه ۱۳۹۵ درآمدهای وزارت ارتباطات ۵۶,۲۰۶ میلیارد ریال پیش‌بینی شده است که نسبت به قانون بودجه ۱۳۹۴ (۵۴,۹۹۶ میلیارد ریال) حدود ۲/۲ درصد رشد را نشان می‌دهد. نزدیک به ۹۳ درصد از درآمد این وزارتخانه مربوط به حوزه فعالیت سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی است.

در سال ۱۳۹۳ تخصیص اعتبارات برنامه‌ای وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات ۶۵ درصد (معادل ۱,۹۶۳ میلیارد ریال) و تخصیص اعتبارات متفرقه ۷۹ درصد (معادل ۱۶,۱۶۰ میلیارد ریال) بوده است. در ۹ ماهه نخست سال ۱۳۹۴ نیز تخصیص اعتبارات برنامه‌ای ۱۹ درصد (معادل ۹۴۹ میلیارد ریال) و تخصیص اعتبارات متفرقه ۵۵ درصد (معادل ۱۷,۵۹۰ میلیارد ریال) بوده است.

در لایحه بودجه ۱۳۹۵ مجموع اعتبارات مربوط به وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات بیش از ۴۰,۳۵۴ میلیارد ریال است که ۹۲ درصد از مبالغ طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات در این لایحه در ردیف‌های متفرقه گنجانده شده است. ۷۳ درصد از مبلغ اعتبارات هزینه‌ای وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات نیز در ردیف‌های متفرقه لحاظ شده‌اند.

نتیجه‌گیری

جمع اعتبارات فناوری اطلاعات و ارتباطات در لایحه بودجه ۱۳۹۵ نسبت به قانون بودجه ۱۳۹۴ حدود ۲۹ درصد رشد داشته و به رقم ۷۴,۳۴۶ میلیارد ریال رسیده است. این رقم ۲/۴۲ درصد از جمع کل اعتبارات عمومی کشور است. ۷۱ درصد اعتبارات فاوا لایحه بودجه ۱۳۹۵ در قالب ردیف‌های متفرقه است و فاقد هرگونه برنامه، فعالیت و کمیت‌های پایه‌ای نظیر زمان شروع و پایان، نوع خروجی و... است که نظارت بر آنها را سخت می‌کند. پیشنهاد می‌شود در راستای شفافیت بودجه‌ای، انتقال اعتبارات متفرقه به ردیف‌های برنامه‌ای متناظر انجام شود. اعتبارات عمدتاً در بخش توسعه زیرساخت‌ها هزینه می‌شود و موضوع گسترش خدمات و کاربردهای فاوا و سرمایه انسانی بخش فاوا کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

تعریف ردیف‌های جدید در راستای تقویت کاربردهای فناوری اطلاعات و آموزش سرمایه انسانی متناسب با پیشرفت‌های این حوزه و نیاز کشور ضروری است. برخی از بندهای ماده واحده قانون بودجه ۱۳۹۴ نظیر بند «الف» تبصره «۱۴» در خصوص پرداخت حق بیمه کارگزاران مخابرات روستایی تاکنون اجرایی نشده و در لایحه بودجه ۱۳۹۵ نیز راهکاری برای آنها پیش‌بینی نشده است.

